

Δρ. Γεωργία Κακούρου-Χρόνη: Ο τόπος που γεννιέται κανείς συνιστά πεπρωμένο

Συνέντευξη: Γιάννης Κορομβόκης

Η Δρ. Γεωργία Κακούρου-Χρόνη είναι απόφοιτος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, διδάκτωρ Φιλοσοφίας του ίδιου εκπαιδευτικού ιδρύματος και κάτοχος μεταρρυθμίσεων του Τμήματος Museum Studies του πανεπιστημίου Leicester. Είναι υπότροφος του τμήματος Φουλμπράϊτ, συγγραφέας βιβλίων και έχει χρηματίσει επιμελήτρια της Εθνικής Πινακοθήκης παράρτημα Σπάρτης. Είναι μία εξέχουσα προσωπικότητα με κύρος και λάτρης του πολιτισμού.

Τι είναι η Σπάρτη για μια Σπαρτιάτισσα; Γεννηθήκατε στη Σπάρτη, έτσι δεν είναι;

Ο τόπος που γεννιέται κανείς συνιστά πεπρωμένο. Έμαθα από παιδί να συνομιλώ με τον Ταῦγετος και να ακούω τις επιταγές του ακριβώς όπως πις όρισε ο Καζαντζάκης: «ο Ταῦγετος, το όρος Σινά της Ελλάδας, όπου ο ανήλιος θεός του Γένους υπαγορεύει τις οκληρότατες εντολές: η ζωή 'ναι πόλεμος, η γης είναι στρατόπεδο, η νίκη είναι το μόνο σου χρέος».

Και ο Ευρώτας, που κι αυτός χαρακτηρίζει την ιστορία και την τοπογραφία της Σπάρτης;

Θα σας απαντήσω πάλι με τον Καζαντζάκη, ο οποίος χαρακτηρίζει «δισυπόστατο» το τοπίο της Σπάρτης. Ο Ταῦγετος από τη μία και τη κοιλάδα του Ευρώτα από την άλλη. Ο Ευρώτας είναι η Ωραία Ελένη. «Την ώρα που ξαριεύεσαι και καταφρονάς τη γλύκα της γης, άξαφνα η αναπονή της Ελένης ζαλίζει, σαν ανθισμένη λεμονιά, το νου σου».

Σ' αυτό το «δισυπόστατο» τοπίο τη μπορεί να δει ο σημερινός επισκέπτης;

Ο σημερινός επισκέπτης, εάν δεν είναι βιαστικός, πρώτα θα γοντευθεί από την όμορφη φύση. Καλείται να περπατήσει κάποια από τα σηματοδοτημένα μονοπάτια του Ταῦγετου και να γνωρίσει από κοντά το γλυπτό αυτό του Θεού που ομίλεψε στους Σπαρτιάτες τις αρετές τους και μετά να γευθεί τη γλύκα της κοιλάδας.

Τι διατηρεί η Σπάρτη από το παρελθόν της;

Το Μενελαίον και οι ανασκαφές στον Άγιο Βασίλειο, λίγα χιλιόμετρα έξω από τη Σπάρτη, αποκαλύπτουν τη μυ-

Από τα εγκαίνια της Πινακοθήκης, οι κυρίες Ευγενία Κουμαντάρου, Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα και Δρ. Γεωργία Κακούρου-Χρόνη

ΣΠΑΡΤΗ: Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΡΧΙΖΕΙ ΑΠ' ΕΔΩ.

Ο Δήμαρχος Σπαρτιατών Βαγγέλης Βαλιώτης και η ιστορικός και πρώην διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης Γεωργία Κακούρου-Χρόνη μιλούν αποκλειστικά στον Γιάννη Κορομβόκη

κπναική ιστορία της πόλης· πινακίδες Γραμμικής Γραφής Β, ανάκτορο, νεκροταφείο θα φανερώσουν πολλά για τη ζωή των μακρινών αυτών κατοίκων της περιοχής. Μετά είναι ο τάφος του Βαφειού που τα ευρήματά του φιλοξενούνται στο Εθνικό μας Αρχαιολογικό Μουσείο στην Αθήνα και είναι επίσης οι ανασκαφές στο Ιερό του Αμισκλαίου Απόλλωνα που, δυστυχώς, δεν πρόλαβε να ολοκληρώσει ο Άγγελος Δεληβορριάς, αλλά παρόλα αυτά μάς δίνουν την εικόνα του Ιερού.

Και η Αρχαία Σπάρτη;

Στον γύλιφο, στο τέλος της οδού Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, έχει πρόσφατα αναδειχθεί από την Εφορεία Αρχαιοτήτων η ακρόπολη της αρχαίας Σπάρτης. Επεξηγηματικά κείμενα στην ελληνική και την αγγλική γλώσσα επιτρέπουν στον επισκέπτη να γνωρίσει τα οικοδομήματα του χώρου: τον ναό της Χαλκιού Αθηνάς, στον οποίο η ίδια του η μάνα έκλεισε τον Παυσανία, τον πρωτεργάτη της νίκης των Πλαταιών, επειδή κατηγορήθηκε για προδοσία· το εντυπωσιακό για τις διαστάσεις του θέατρο, το ιδιαίτερο κυκλοτερές οικοδόμημα, την αγορά, τη Βασιλική του Οσίου Νίκωνος κ.ά. Η θέα από την ακρόπολη είναι μαγευτική· εποπεύει κανείς από τον Πάρνωνα έως τον Ταῦγετο όλη την κοιλάδα. Δεν είναι τυχαίο που όλοι οι περιπηγτές του 18ου και 19ου αιώνα γοντεύονται απ' αυτήν.

Από την ακρόπολη φαίνεται και το Ιερό της Ορθίας Αρτέμιδος...

Είναι εμφανής η θέση του. Το σημαντικότερο από τα πολλά παρευρώσεια μνημεία, από τα πρωιμότερα της πόλης, που αναδείχθηκε ενωρίς σε θρησκευτικό κέντρο, συνδεδεμένο και με την αγωγή των Σπαρτιατών. Τα πλούσια αναθήματα (αγγεία, επιγραφές, πλίντινα προσωπεία, ειδώλια, ιδιαίτερα τα μολύβδινα, στήλες με ένθετα δρεπάνια) που μπορεί να δει ο επισκέπτης στο Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης, παρέχουν πληροφορίες για τη μακραίων ζωή και χρήση του από τον 10ο π.Χ. έως τον 3ο μ.Χ. αιώνα

Ορατός και από την ακρόπολη ο Μυστράς;

Βέβαια! Ο Μυστράς αποτέλεσε το καταφύγιο τα δύσκολα χρόνια της τουρκοκρατίας κι έχει τεράστια σημασία για όλο τον ελληνισμό. Την ώρα που η Βασιλεύουσα ψυχορραγούσε, εδώ δίπλα στην αρχαία Σπάρτη, αρχίζει να διαφαίνεται η συνείδηση του νέου ελληνισμού. Άλλα βυζαντινές μαρτυρίες υπάρχουν και μέσα στην ίδια την πόλη: βαλανείο, λουτρό, ναός έχουν ανασκαφεί στους πρόποδες της ακρόπολης και συνομιλούν αυτά τα μνημεία του 10ου και 11ου αιώνα μ.Χ. με τα αρχαία. Εκεί κοντά και το Λεωνίδαιο, μνημείο του 5ου π.Χ. αιώνα, που είναι καταγεγραμμένο στη

λαϊκή παράδοση ως ο «Τάφος του Λεωνίδα» κι ας μην επιβεβαιώνεται κάτι τέτοιο από τις αρχαιολογικές μαρτυρίες. Σε όλη αυτή την περιοχή έχουν ανασκαφεί υπέροχα ψηφιδωτά δάπεδα ρωμαϊκών κατοικιών. Να σας θυμίσω ότι ένα από αυτά αναπαριστά την αρπαγή της Ευρώπης από τον Δία, μεταμορφωμένο σε ταύρο (Ζος αι. μ.Χ.): αυτή η απεικόνιση κομψεί το κέρμα των δύο ευρώ.

Και η σύγχρονη πόλη;

Η νέα Σπάρτη είναι μια πόλη που κτίστηκε πάνω στην παλιά με απόφαση του Όθωνα. Ωστόσο, η βαυαρική ρυμοτομία και ο νεοκλασικός ρυθμός χάρισαν στην πόλη μια ξεχωριστή γοητεία. Τρεις από τις ωραίες κατοικίες της πόλης έχουν μετατραπεί σε μουσεία. Τα δύο από αυτά είναι δημοτικά: Το Μουσείο της Νεότερης Ιστορίας της Σπάρτης, το οποίο συμπληρώνει το «Μανουσάκειον. Μουσείο Αστικού και Λαϊκού Βίου»· στο πρώτο ξετυλίγεται η ιστορία της νεότερης πόλης και το δεύτερο αφηγείται την καθημερινή ζωή μιας αστικής οικογένειας του εικοστού αιώνα, στα πρόσωπα της οικογένειας του Λεωνίδα Μελετίου Μουνουσάκη. Το τρίτο αποτελεί Παράρτημα της Εθνικής Πινακοθήκης Σπάρτης, στην οποία με δωρεά της οικογένειας Κουμάνταρου εγκαινιάστηκε πρόσφατα μόνιμη έκθεση ζωγραφικής (και γλυπτικής) ογδόντα δύο πολύ αξιόλογα έργα (Χαλεπάς, Παρθένης κ.ά.) από τις ουλλογές της Εθνικής Πινακοθήκης, που δίνουν όλη την εξέλιξη της νεοελληνικής ζωγραφικής από τότε που είμαστε ελεύθερο κράτος έως τη μεταπολεμική γενιά. Έτσι ο επισκέπτης της πόλης μπορεί να ταξιδέψει στον χρόνο από το 3.000 π.Χ. έως σήμερα σταθμεύοντας σε μνημεία που τον διευκολύνουν να σχηματίσει μια εικόνα για το παρελθόν. Η σύγχρονη ωστόσο πόλη, όπως έγραφα με άλλη ευκαιρία, υποφέρει: αισθητική υποβάθμιση, αλλοίωση της νεοκλασικού της χαρακτήρα, κακοποίηση του περιβάλλοντος. Ολόκληρη η πόλη θα έπρεπε να αντιμετωπίζεται ως αρχαιολογικός χώρος και σε συνεργασία με τις συναρμόδιες υπηρεσίες της πολιτείας να λαμβάνονται οι αποφάσεις για τις χρήσεις και τον αστικό εξοπλισμό, από τη μορφή των πινακίδων έως τη θέση των κάδων απορριμάτων. Η αισθητική της πόλης θα έπρεπε να είναι, όπως έλεγε ο Φώτης Κόντογλου για την τέχνη «αγών μέγιστος και έσχατος».